

Čermáková, Zdeňka

Poznámky k metodice výzkumu paleolitu ve Francii

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1993, vol. 42, iss. E38, pp. 206-211

ISBN 80-210-0918-7

ISSN 0231-7915

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109049>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

LITERATURA

- ADAMOVIÁ, M. 1988: Geochemické zhodnocení sedimentů pouzdřanské jednotky, Sbor. geol. věd. Geologie 43, 193—242.
- ADAMOVIÁ, M. - STRANÍK, Z. 1984: Geochemická charakteristika sedimentů ždánické jednotky (flyšové pásmo Západních Karpat), Sbor. geol. věd, Geologie 39, 171—216.
- KAZDOVIÁ, E. 1984: Těšetice-Kyjovice 1. Starší stupeň kultury s moravskou malovanou keramikou, Spisy Univ. J. E. Purkyně v Brně, filosofická fakulta, Brno.
- KLÍMA, B. 1987: Mladopaleolitický trojhrob v Dolních Věstonicích, AR XXXIX, 241—254.
- PODBORSKÝ, V. 1988: Těšetice-Kyjovice 4. Rondel osady lidu s moravskou malovanou keramikou, Brno.
- SVOBODA, J. 1987: Ein jungpaläolithisches Körpergrab von Dolní Věstonice (Mähren), Archäol. Korrespondenzblatt 17, 281—285.

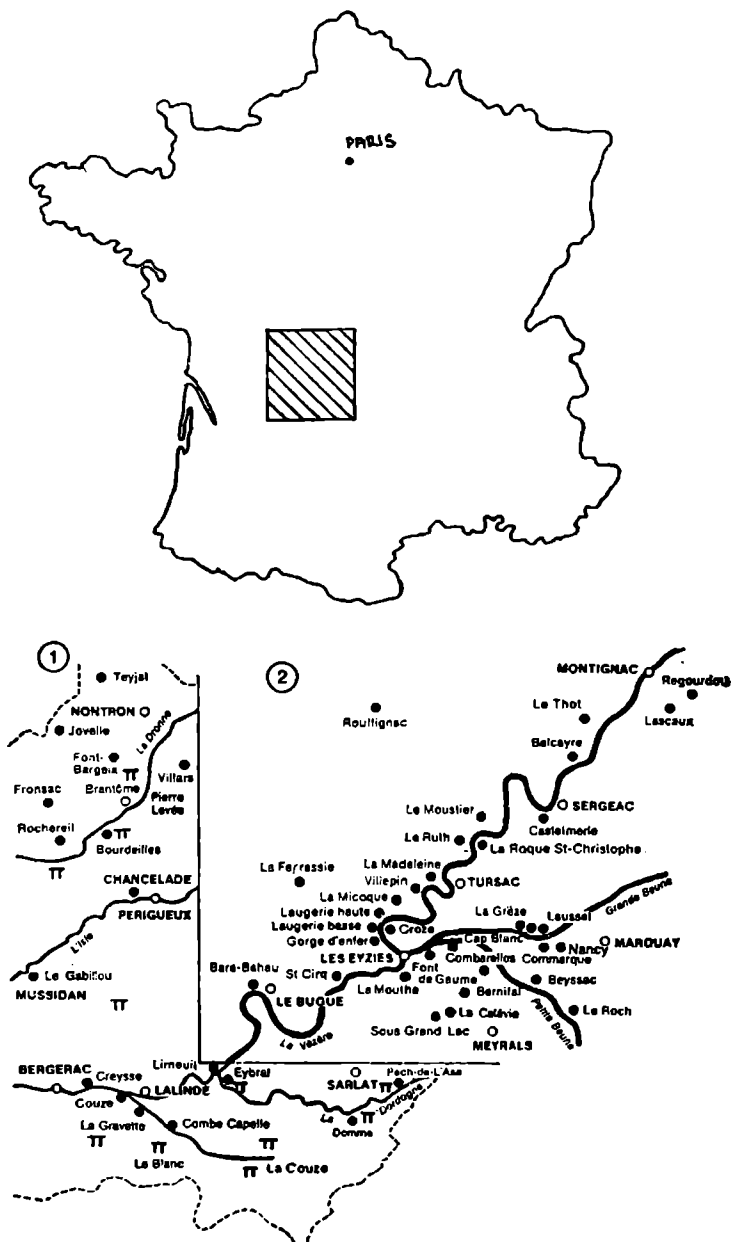
SOURCES OF THE NATURAL PIGMENTS IN THE SOUTH MORAVIAN PREHISTORY

During the archaeological investigations in s. Moravia the sources of pigments used for ornamental purposes was often discussed. According to the previous opinions the pigments were far transported from distant localities e. g. N. Moravia. New investigations proved local sources of pigments. Red pigment is represented by limonite and haematite occurring in Tertiary sediments (Pouzďfany and Ždánice unit and Neogene near Znojmo). The same sediments are the source of the yellow pigment (i. e. jarosit originating from weathered pyrite). The white pigment comes from the kaolinized granitoids of the Dyje Massif in the vicinity of Únanov (district Znojmo).

POZNÁMKY K METODICE VÝZKUMU PALEOLITU VE FRANCII

V půvabné, rozmanitě členěné krajině na jihozápadě Francie, na samém okraji významné paleolitické oblasti Périgord (údolí řeky Vezéry), se nachází asi 6 km od města Bergerac jedno z mnoha zde se vyskytujících sídlišť pravěkého člověka, lokalita Barbas (obr. 1). Loňského roku jsem se zde na pozvání vedoucího výzkumu účastnila pracovní sezóny. Místo bylo objeveno J. Guichardem a poprvé kopané v letech 1965—1968. Ve výzkumu se nepřetržitě pokračuje od roku 1987, kdy byl vedením pověřen E. BOÉDA, s jehož svolením jsem pro tento příspěvek mohla čerpat z dosud nepublikované předběžné nálezové zprávy.

Lokalita Barbas je sídlištěm „en plein air“ s několikanásobným osídlením od starého až po mladý paleolit. V poloze Barbas I (obr. 2) byl zjištěn „primitivní“ horizont acheulský, vlastní bohatý horizont acheulský a aurignacien, poloha Barbas II svou pozicí odpovídá aurignacieniu z Barbas I, stratigraficky je zde zastoupen jen aurignacien. V Barbas III se vysky-

Obr. 1. Mapa Francie s podrobnější mapkou oblasti Dordogne.

tuje acheuléen, moustérien s levalloiskou technikou, moustérien s diskoidní debitáží (MTA), châtelperronien a aurignacien.

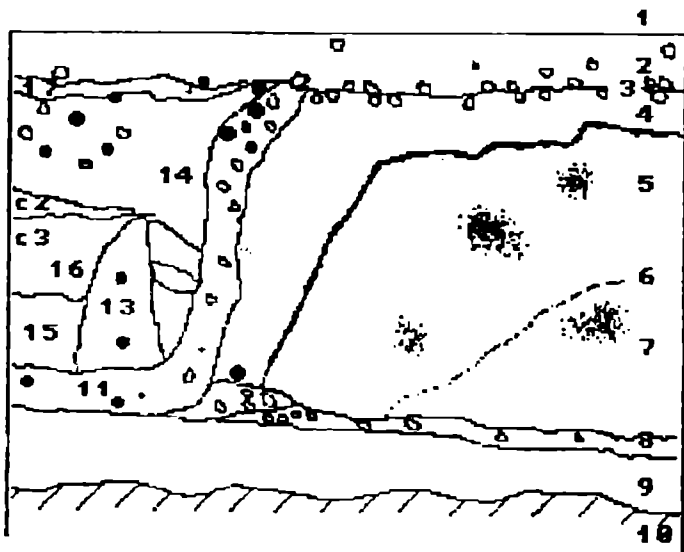
Surovina

Na lokalitě je téměř 100% zastoupen místní, bergeracký silex, jehož zdroje se vyskytují prakticky přímo na místě. Je to kvalitní, dobře štípatelný materiál bez kazů a puklin, nacházející se v poměrně velkých hlížách. Barevně je velmi rozmanitý — od světle šedé, žlutavé a okrové přes modrošedé odstíny až k čokoládově hnědé.

Metodika výzkumu

V sezóně roku 1992 se pokračovalo ve výzkumu v sekci starého paleolitu — poloha Barbas I — a v sekci mladopaleolitické.

Barbas I. Náleзовá plocha je zkoumána ve čtvercích 1×1 m, přičemž je každý pro podrobnější zpracování pomocně rozdělen na 16 dílů. Orientace plochy S-J souhlasí s měřicími osami X-Y. Pracuje se velmi pomalu

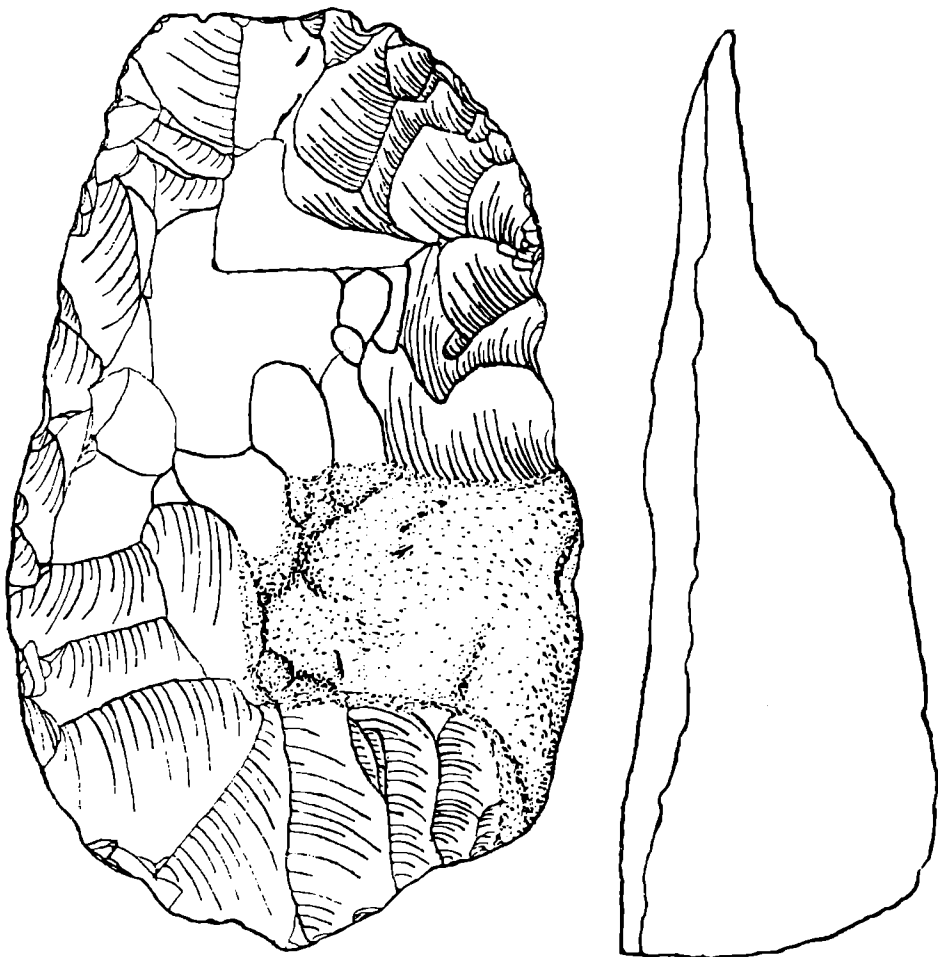
Obr. 2. Barbas I — stratigrafie: 5—8 — starý paleolit (cca 500 000 let); 15—16 — střední paleolit (115 000 let), 2 aurignacien. 2 — nadloží s ojedinělými nálezy; 4 — tmavě rezatá písčité vrstva (porušeno soliflukcí); 5 — rezavá písčité s barevnými oky; 6 — porucha; 7 — rezatá písčité vrstva; 8 — hnědošedá vrstva s ojedinělými nálezy; 9—10 — terciér; 11 — světlejší písčité vrstva; silná koncentrace ŠI a galet; 14 — světle hnědá půda s ŠI a galetami; 15 — jako 4 s velkým množstvím ŠI a galet; 16 — jako 3, zde bez nálezu; 17 — slabší horizont výraznější hnědé (téměř bez nálezu).

a jemně na malých plochách tak, aby byly zachyceny i ty nejmenší šupinky. Celý měsíc jsem pracovala na ploše $0,5 \times 1$ m, přičemž jsem skryla dvě kulturní vrstvy o celkové mocnosti 15—30 cm.

Vrstva 1: nadloží.

Vrstva 2: představuje přechodnou vrstvu ke starému paleolitu; je v ní pomíchán aurignacien a acheuléen, není tedy in situ a zpracovává se proto poměrně „rychle“.

Vrstva 3: je vlastní mladší acheuléen. Před začátkem práce se změří relativní výška vrstvy, a to ve čtvercové síti po 10-ti cm. Údaje se pak zanesou do plánu, který se kreslí v měřítku 1 : 1 (tato výška se měří na každý nový plán a také u velkých kusů industrie). Po zčištění plochy se ještě v původní poloze označí veškerá industrie, jež představuje nejsvrchnější hladinu v rámci celé vrstvy bodem, aby bylo zřejmé, kterou plochou ležela nahoru. Každý kus větší než 1 cm je jednotlivě zaměřen

Obr. 3. Acheulský pěstní klín plankonvexního tvaru, typický pro barbaské sídliště.

v osách X a Y, očíslován a nakreslen do plánu přesně tak, jak byl uložen před vyzvednutím. Retušované věci jsou baleny samostatně, aby mohly být použity pro následné trasologické rozbory. Šupinky jsou odebírány zvláště z jednotlivých subčtverců 25×25 cm. Do jednoho plánu se mohou kreslit maximálně 4 vrstvy industrie najednou. (Plán je i tak nepřehledný již po druhé vrstvě, natož se čtyřmi.) Industrie z první vrstvy je kreslena plnou čarou, z druhé čárkovaně ze třetí čerchovaně a ze čtvrté tečkovaně. Kromě štípané industrie se ve vrstvě nachází už jen galety; kostěná industrie se vzhledem k půdním procesům nezachovala.

Industrie ze třetí vrstvy se od vrstvy čtvrté liší pouze intenzitou patinace a poněkud hrubší strukturou půdy, pokud se vůbec vyskytne, neboť jde o téměř nepřehledné nahromadění našťípaného materiálu. V mém čtverci ($0,5 \times 1$ m) bylo v jediné vrstvě o mocnosti asi 15 cm přes 600 ks kamenné industrie, nepočítaje v to drobné šupinky.

V sekci mladého paleolitu (aurignacien) se mimo to ještě proplachují přímo na místě veškeré odebrané sedimenty.

Práce v laboratoři: Nálezy se každý den umývají, popisují a třídí; provádějí se remontáže, oretušované kusy se pečlivě balí a ukládají pro pozdější trasologické studium.

Experimenty

Ve volných chvílích se zájemci mohou pod vedením odborníků učit štípat, případně si mohou taktó prakticky řešit své otázky z oblasti technologie. Během jednoho měsíce byla na vyčleněné ploše asi 3×4 m po každodenním, v průměru dvouhodinovém štípaní v průměru asi pěti osob vytvořena „kulturní“ vrstva o mocnosti 5—10 cm.

Závěrem bych chtěla poznamenat, že v současné době probíhající výzkum aurignacké stanice ve Vedrovicích (vedoucí M. Oliva) je z metodologického hlediska plně srovnatelný s úrovní výzkumu paleolitických lokalit ve Francii.

Zdeňka Čermáková

METODIK BEI DER FORSCHUNG DES PALEOLITHIKUM IN DER FRANKREICH

Im vorigen Jahre nahm Autorin dieses Artikels teil an der Forschung einer paläolithischen Station in Barbas, sie liegt SW Paris im Dordognegebiet.

Barbas ist die Station mit langzeitlicher Besiedlung: vom alten Paleolit (Acheuléen-Barbas I) über Moustérien (Mittelpaleolit) bis zum jungpaläolithischen Aurignacien.

Eigene Methodik der Forschungsarbeit ist sehn zeitaufwendig und fordert Präzision. Der Verlauf der Forschungsarbeit ist hier beschrieben und zwar in solcher Folgenreihe wie sie sich in der Sektion des alten Paläolit bewirkt. Sie beweist folgende Merkmalen:

- man arbeitet an sehr kleinen Forschungsflächen
- die Etdeckungsarbeiten schreiten sehr langsam fort
- jeder Fund wird im Zeichniss mittels drei Koordinaten fixiert (koordinate x, y und z als seine Relativhöhe)
- Situation wird im Masstab 1 : 1 gezeichnet
- man sammelt alle Gegenstände, d. h. auch winzige Schuppen und Galeren
- vor allem sind retuschierte Stücke aufgehoben und angepacht (**für nachgehende Trasologie**)
- Sedimente werden ausgespült.

In der Freizeit konnte jeder Teilnehmer experimental spalten.

Dieser Artikel konnte, nur dankend dem Forschungleiters E. Boëda aufgeschrieben sein, der mir bisher unöfentlichene Forschungsarbeiten geborgen hat.

MUŠOVSKÉ POZNÁMKY

Soustavný průzkum mušovského Hradiska, vedený J. Tejralem, jednoznačně prokázal vojenský charakter tábora. Současné zjištění několika polních táborů v bezprostřední blízkosti, které nepochybně sloužily k přechodnému ubytování mimořádně početných vojenských sil, potvrzuje náznaky historických pramenů, že v posledním roce svého života se Marcus Aurelius chystal k rozhodujícímu úderu. Konečně překvapující nálezy ze sousední královské hrobky, zpracovávané J. Tejralem a J. Peškou podstatně obohatily znalost vztahů mezi Římany a jejich germánskými spojenci. K jednotlivostem je možno připojit několik poznámek.

Jde především o bronzové figurální artefakty z královské hrobky, totiž o sklápěcí stolek, dvě attase s bustami mainad v akanthech, připojené později na vědro, a o busty čtyř Svebů, naletované dodatečně na kotlík.

Florální držadlo vědra odpovídá florálnímu ztvárnění nožek stolku.

Koňské hlavy zakončující nožky stolku jsou modelovány obdobně jako hlavy beranů na držadle vědra.

Busty Svebů odpovídají provedením bustám mainad (srovnej zvláště podání vlasů a celkovou modelaci tváří).

Jedná se evidentně o současné produkty téže italské dílny, zhotovené na zakázku jako oficiální dar barbarskému předákovi — viz busty Svebů. *Rex Quadis datus* zřejmě nebyl ojedinělý případ.

Forma bust na kotlíku a jejich další detaily (plastické podání duhovek a zorníček) datují tyto artefakty nejdříve do doby Hadrianovy, možná o něco později.

Všechny figurální části byly sekundárně opravovány. Jedna nožka stolku je vylita olovem k obnovení spojení se spodní částí s kopýtkem satyra. Jen jeden nýt, který slouží jako otočný čep páskových spojek mezi nožkami stolku, se zachoval v původním stavu včetně ryté dekorace